

A 324/2020. (VII. 16.) Korm. rendeletben foglaltak alapján

JAVASLAT

a

**Dr.Sziklay János: Veszprém város az irodalomban és művészetben című
1931.évben megjelent művének
Veszprém város Települési Értéktárába történő felvételéhez**

Készítette:
Bacskay Attila

..... (aláírás)

Veszprém, 2021.szeptember 06.

(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Bacskay Attila

Levelezési cím: 8200 Veszprém, Ady E. u.76/A

Telefonszám:06-20-9276134

E-mail cím: baxtax@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Dr.Sziklay János: Veszprém város az irodalomban és művészetben c. műve

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

a szakterületi besorolás indokolása:

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

- igen
amely nemzetiség:

- nem

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Eötvös Károly Megyei Könyvtár

Érseki Könyvtár

Bacskay Attila

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☐ <u>települési</u>	☐ tájegységi	☐ ágazati

amely értéktár neve: **Veszprém város Települési Értéktára**

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Dr.Sziklay János: Veszprém város az irodalomban és művészetben című műve „rendszerbe foglalt emlékgyűjtemény, amely tükörképe a város kilencszázados kultúrtörténetének. Sziklay maga is a veszprémiek mellett a „nagy magyar közönség elé” szánta művét, hogy Veszprémnek, az „elevenségre serkedt és új ragyogást követelő s érdemlő városnak” hírnevét öregbítse. Bizonyosságát akarta adni, hogy „egykori politikai súlyát is közművelődési gazdagságának köszönhette, s mint megújhodott és gyarapodó közművelődési tényező néz ismét a szebb jövőnek nem ábrándképei, hanem valósága elé.”

A mű – címének megfelelően – két nagy részre oszlik: az irodalmat és a művészetet taglaló részre. Az Irodalom cím alatt hat fejezet olvasható, élén a terjedelmes veszprémi történeti irodalommal. Sziklay János könyvének művészeti része rövidebb terjedelmű, összefoglalóbb jellegű. Taglalja az építészetet, képzőművészetet, színeszetet és zeneművészetet, életrajzokat hoz a Veszprémmel szoros kapcsolatban álló művészekről.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Dr.Sziklay János író, újságíró (1857-1945) Veszprém város közgyűlése 1925-ben utcát nevezett el róla.

Dr.Sziklay János munkássága (a teljesség igénye nélkül) a Magyarországi Újságírók Egyesületének alelnöke-főtárgyalója; a Révai nagylexikon társszerkesztője; Magyarország Vármegei és Városai monográfiák szerkesztője.

Dr.Sziklay János: Veszprém város az irodalomban és művészetben című műve néhány gyűjtemény féltve őrzött darabja. A 2016.márciusában jelent meg a hasonmás kiadás, a kiadvány hátoldalán Veszprém város 1928-as térképkivonata segíti az olvasó tájékozódását. Szathmáry Attila (OOK-Press Nyomda tulajdonosa), a Dr. Sziklay János Asztaltársaság tagjai - számos ötlettel, fényképek rendelkezésre bocsátásával – segítették a mű kiadását. Dr. Ács Anna néprajzkutató, muzeológus asszony pedig az író és munkássága szakavatott ismerőjeként Dr.Sziklay János életútját tárta fel a hasonmás kiadáshoz készült füzetben.

Az ajánláshoz idézném Dr.Ács Anna sorait:

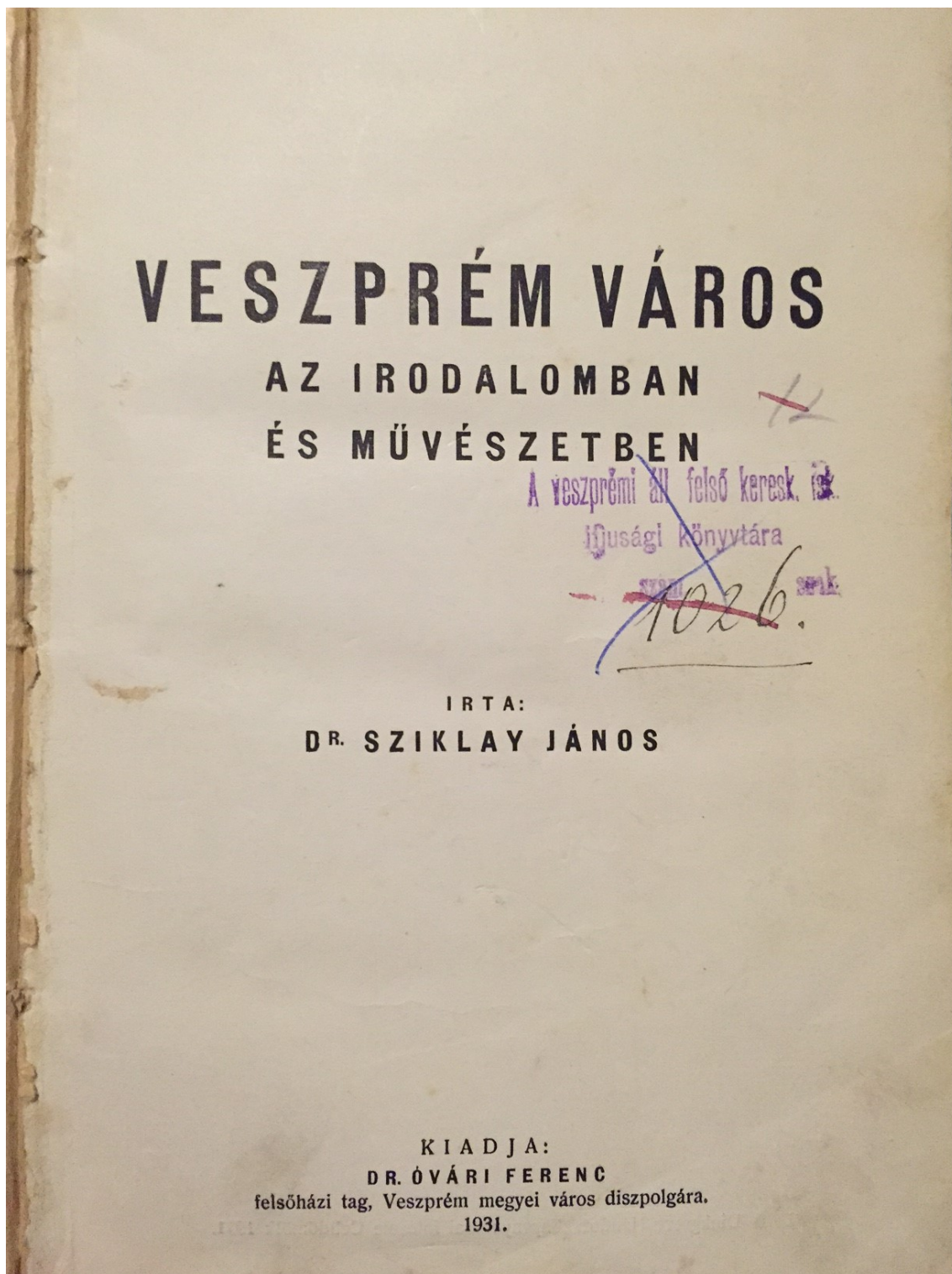
Több mint nyolc évtized múltán én is hasonló érzéssel ajánlom hasonmás kiadásban megjelent művét a mai veszprémi polgárok, a városból elszármazottak és minden múltbeli értékeket megbecsülő olvasó szíves figyelmébe. Az 1931-ben megjelent mű, ha veszített is frissességéből, nem avult el. Adatait ugyan az évtizedek során sok vonatkozásban kiegészítették vagy revízió alá vették, ám az ma is forrásértékű, alapmunkának számít a veszprémi helytörténeti kutatásban. Sziklay hatalmas teljesítménye inspirálóan hathat a jelen helytörténészei, lokálpatriótái számára. A városból elszármazottaknak pedig példa lehet arra nézve, mit jelent(het), milyen szellemi energiákat szabadíthat fel a szülőföldre való kötődés.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

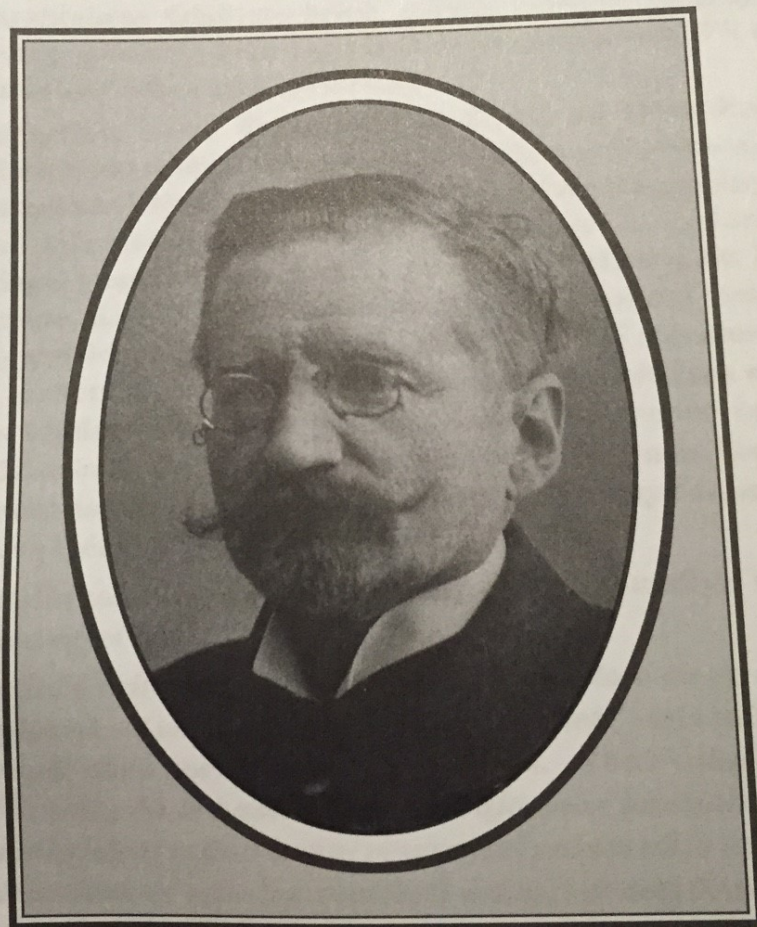
III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja

A „rendszerbe foglalt emlékgyűjtemény”

**Sziklay János:
Veszprém város az irodalomban
és művészetben című könyvéről**

Sziklay János (1857-1945)

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

153 kg
14082/1932 szám

Járgy Polgármester elnök bejelenti, hogy városunk szülötte: dr. Sziklay János, országos nevű író tollából, Veszprém város története a művészetben és irodalomban címen komoly, értékes mű jelent meg. - Hasszu esztendő kutató munkája eredményeképpen tárja fel a neves író, hogy mit jelent ezer éves városunk az irodalomban és művészetben. - E mellett alaposággal és megélt jóindulattal várja mindazt a szépséget, amit városunk áraszt. - Műve büszkesége lehet irójának, de büszkévé tehet bennünket is veszprémi polgárokat.

Határozat:

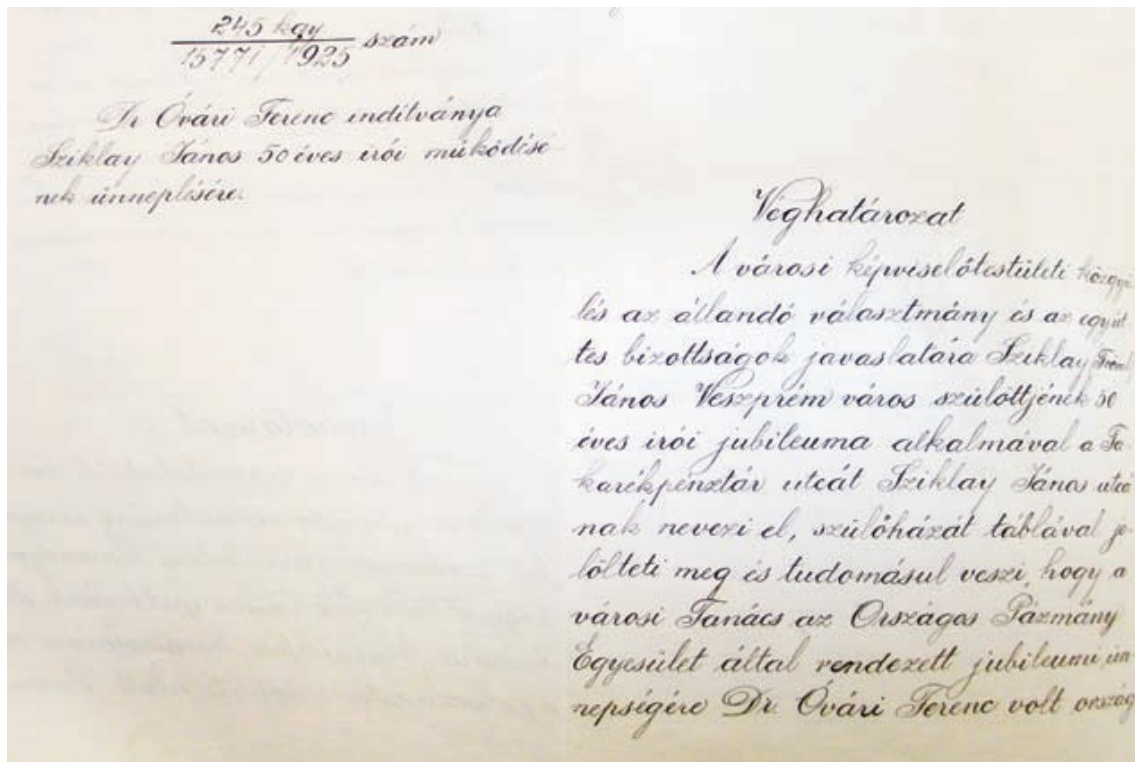
A képviselőtestületi közgyűlés a polgármester bejelentését örömmel veszi tudomásul és dr. Sziklay János író előtt hálás köszönetet és megköszönést fejezi ki és erőtől jegyzikönyvi kivonatait rendelni intésezt.

Kelt Veszprém megyei város képviselőtestületének 1932. évi november hó 24-én tartott rendkívüli közgyűlésében -

Kiadta

Duagghárei
város főjegyző

SZERDA, 1942. FEBRUAR 25. Magyar Nemzet

Beszél egy 85 éves újságíró

Most van **Rákosi Jenő**, a magyar újságírás egykori fejedelme **születésének centenáriuma**. Erről ír lelkes cikket „**A sajtó**“ legutóbbi számában néhai Rákosi Jenő kor- és kartársa: **Sziklay János** dr, és kiemeli cikkében Rákosi Jenőnek azt a megállapítását, hogy **„az újságíró munkája csak a napnak szól, tehát mondjon le előre a jövő dicsőségéről**“. Hogy ez milyen igazság, azt tüstént látni fogjuk, ha egy kicsit belenézünk az újságíró életébe. Az újságíró életfolyása maga a lázas izgalom, mert ha valaki, akkor ő az, aki csakugyan mindennap, úgyszólván újra kezdi a — pályáját. Az újságíró valahogy úgy van a maga munkájával, hogy amit megírt, az már nem érdekli. Annál inkább az, amit csak ezután fog megírni. Az a szent hite fűti, boldogítja, hogy amit holnap megír, sokkal különb lesz, mint amit ma írt. Örömet lefőzi — önmagát. S ha valami fáj neki, ez az, hogy valamelyik kolléga — őt főzte le a fürgeségével, ügyességével, szemfülességével, szóval tehetségével. És ez a verseny önnönmagával úgyszólván minden nap újakezdődik és nem ér véget, csak ha „kiesik a toll a kezéből.“ Legvégül azután, ha azok a bizonyos búcsúztató ' sorok is megjelennek felőle, **másnap már azt se tudják ki volt, mi volt, mit tett, kiket emelt ki az ismeretlenség homályából**, kikkel tett jót, kiknek a boldogulásáért harcolt, mennyit használt a köznek, mennyit verekedett másokért, mindig csak másokért!

És mindennek ellenére az újságíró egyénileg — leszámítva a maga társaságát és nem szólva egyesek kivételes népszerűségéről — jóformán ismeretlen marad holtá napjáig, sőt azontúl még inkább... Sőt valószínűnek tartom, hogy e sorok olvastán, jó néhány újságíró kartársam önmagára ismer, és váltig csodálkozik azon, hogy ugyan mi történt, hogy akikről jóformán sohasem esik szó, most egyszerre ilyen glorifikációban van részük? De azt is biztosra veszem,

ha megtudják, hogy kiről lesz szó: barátságosra kerekedik és elmosolyodik az arcuk. Hadd leplezzünk hát le egyet kedves kartársaink közül. Lehet, hogy az illetőt — szerénysége miatt — még a kartársak (már a fiatalabbak) közül is csak kevesen ismerik. Hát még a nagyközönség?! Hányan lesznek közöttük, akik talán a nevét se hallották *Sziklay János dr.-nak*, a hál' Istennek *ma is fürge, mozgékony s ugyancsak örökifjú és dolgos újságírónak*, aki 1857. április 2-án született *Veszprémben*, tehát ebben az évben tölti be dolgos életének *nyolcvanötödik esztendejét!* Rendetlenül a homlokába csüngő, szőkéből az öszesbe játszó hajfürtjei, sokszor nyíratlan szakálla, bajusza, esetleg félrecsúszott nyakkendője, vagy egy-két helyütt gombolatlan maradt ruhája, dehogy is zavarják a mi kedves bajtársunkat, amikor *közügyről*, valami *irodalmi dologról*, vagy különösen *újságírásról* van szó. Ilyenkor kék szeme mosolygósan csillog, ő meg nem találja a helyét, annyira izgul, csakhogy a kérdéses ügy jól, sőt a *legjobban* intéződjék el. És így is indult neki a maga rögzös, göröngyös pályájának, még ifjú legénykorában, amikor pedig dehogy is volt olyan jó sora, rendezett helyzete az újságírónak, mint van manapság.

Amint megtudta, hogy mi járatban vagyok nála, előbb nagyot nézett. Aztán kicsit elgondolkozott, majd — megadta magát.

— Nyolcvanöt éves vagyok — mondotta —, hál' Istennek elég jól érzem magamat és dolgozom: írom legújabb könyvemet, amelyben a *Dunántúl kultúrtörténetét* írom meg életrajzokban. A könyv 30 ívre terjed, a legjava készen van és talán hamarosan meg is jelentetem. Hát talán ennyi elég is lesz? — kérdi.

— Igen — mondom —, ez van ma, 1942-ben. De én azt szeretném hallani és a közönségnek is elmondani, hogy mi volt nyolcvanöt évvel ezelőtt és *mi minden történt azóta.*

Az első riport

— Tyhú, teringette, ez már nem olyan egyszerű dolog — mondja János bácsi, közben beletúr a hajfürtjeibe, ide-oda tekintget, mintha valami menedéket keresne, de aztán, nyilván önnönmagát képzei az — *én helyembe és már beszél is:*

— *Hát, amikor még diáksorban voltam Veszprémben, szülővárosomban, még csak hatosztályos volt a gimnázium, s a VII.-et Székesfehérváron kellett kijárnom, a VIII.-at pedig (mivel édesapám Pozsonyba került állásba), ott végeztem. Ugyanott a jogakadémián filozófiát hallgattam, de félszemmél már az újságírás berkeibe kacsintottam. 1875-ben, hatvanhét évvel ezelőtt már meg is jelent az első cikkem, azaz első riportom. Jól emlékszem rá, Békéscsabán az első gőzeke-versenyt néztem végig és arról számoltam be a „Gyakorlati mezőgazda“ című lapban és megírtam mibe kerül, mi a haszna, fönntartási költsége, stb. Sőt ugyanakkor hallatlan merészséggel, elsőnek pendítettem meg azt a vakmerő indítványt, hogy a nagy magyar Alföldet be kell fásítani!*

— *Hát hogyan kerültél János bácsi, mint újságíró a — mezőgazdaság tájékára? — kérdelem.*

— Majd mindjárt elmondom. Tizennyolc éves koromban, 1873-ban a híres bécsi tőzsdekrach idején, apám is — aki a veszprémi Biztosítási Bank vezetője volt —, tönkrement. Minden odaveszett. Adósságok, kenyérgondok szorongattak, állás után kellett néznom nekem is. Jó sorsom segített és én be is álltam egy békésmegyei rokonunkhoz *gazdasági gyakornoknak*, ahonnan rövidesen gróf Almássy György kétegyházi uradalmába kerültem írnoknak. Ma is őrzöm azt az ötven krajcáros bélyeggel ellátott bizonyítványt, amit ott kiérdemeltem, íme, ez az:

Bizonyítvány, mely szerint bizonyíttatik, hogy Sziklay János úr gróf Almássy Kálmán Óméltósága kétegyházi uradalmában, mint gazdasági írnok 4 hónapon át alkalmazásban állott, mely rövid idő alatt hivatásában kellő szorgalmat és igyekezetet

tanúsított, miáltal a Méltóságos Uradalmi tisztség elismerését kiérdemelte. Jelen állását a katonai kötelezettség közbejöttével idehagyni kénytelenítette, saját kérelme folytán elbocsátatott és jelen bizonyítvány igazolására kiadatott.

Kétegyháza, 1875 október 23.

Szekér Mihály ur. tisztt.

—* Hú, de nagyúr lett belőlem egyszerre?! Koszt, lakás, mosás és kétszáz forint évi fizetés, még hozzá *lótartással!* S minthogy apám is szenvedélyesen imádta a muzsikálást és én is orgonáltam, egy az uradalomban lefolyt rekviemen, a megbetegedett orgonista, a tanító úr helyett én, az uradalmi srájber orgonáltam, ami olyan föltűnést keltett, hogy érte hivatalos dicséretet kaptam. S ha meg is nőtt szörnyen a tekintélyem, mindez megközelítően sem izgatott és érdekelt annyira, mint az újságírás.

„Pálmay Ilkával az — égben.”

Alig hogy az 1878-i „Boszniai okkupáció“ után katonáéknál leszereltem, Budapestre jöttem, ahol előbb a *Budapest*-hez, majd a *Pesti Napló*-hoz, azután a *Pesti Hírlap*-hoz kerültem. Ugyanebben az esztendőben — erre is jól emlékszem — július 5-én, a híres nevezetes *Silberer* Viktor jött Budapestre „Vindabona“ nevű léghajójával (hol volt még akkor a repülőgép?!), hogy fölszáll és utast is visz magával, már aki elég vakmerő és erre vállalkozik. A Lövölde-téren történt a fölszállás. Ott akkor valóban volt lövölde is, tér is. S a léghajó ballonját félnappal előbb kezdték tölteni világítógázzal. Elég az hozzá, hogy hárman jelentkezünk újságírók és pedig *Vésci* József, *Tóth* Béla, aki széles karbonári kalapban, derekán piros övvel jelent meg és én. Sőt még valaki, aki mindnyájunkat lefűzött: *Pálmay* Ilka, a régi Népszínház égisz ünnepelt primadonnája. Hogy, hogy nem, a választás énám esett és én az „isteni Ilkával“ felszálltam. Léghajónk meglehetősen hosszú, izgató és bizonytalan kóválygás után *Vecsésen* szállott le és mi onnan fiakkereken hajtottunk a fővárosba, persze óriási ünneplés kíséretében. A nagy esetről nemcsak riportot, hanem *tárcát* is írtam, amely német lapokba is belekerült és igen nagy szenzációt keltett. Tárcám címe ez volt: *Pálmay Ilkával az — égben*, így aztán a P. H.-nál is, de egyébként is, egyre szívesebben foglalkoztattak újságíró körökben. Egy évvel később aztán *Színház* címen napilapot indítottam, majd a *Képes Családi Lapok*-at szerkesztettem.

Közérdekű intézményeket létesít

Újságírói tevékenységem szinte természetszerűen magával hozta, hogy különféle közérdekű és kulturális intézményeket létesítettem, így 1882-ben, amikor például a *Balaton* tavának ezerféle áldását még csak megközelítően sem aknázták ki, *Jókai* Mór és *Fenyvessy* Ferenc támogatásával megalapítottam a *Balaton-egyletet*, amely azután tíz évvel később beleolvadt a *Dunántúli Közművelődési Egyesületbe*, s amelynek 1935-től kezdve, még *ma is elnöke* vagyok. 1885-ben mozgalmat indítottam *Vas Gereben* hamvainak Bécsből való hazahozataláért. 1890-ben az *Otthon-kör* előbb könyvtárosává, azután titkárává választott és ennek a *mi otthonunknak ma is alelnöke* vagyok. 1898-ban megalapítottam az *Országos Pázmány Egyesületet*, amelynek főtitkára, majd alelnöke voltam 1929-i lemondásomig. Ugyanez időkből a *Magyar Államnak főmunkatársa*, később helyettes szerkesztője lettem, 1910-től 1927-ig pedig *Révai Nagy Lexikonának* voltam a társszerkesztője.

Részben tagja, társelnöke, vagy valamilyen funkcionáriusa vagyok a lengyel *Miczkiewicz Társaságnak*, az *Újságíró Egyesületnek*, a *Baltoni Szövetségnek*, a *Veszprémi Piarista*

Szövetségnek, a Gyóni Géza Társaságnak, a Kelenföldi Gazdasági és Közművelődési Egyesületnek, stb. és természetesen az összes újságíró intézményeknek.

Irodalmi működése

Hogy mennyi mindent írtam össze életemben, azt bizony alig tudnám egy szuszra elmondani. Arról nem szólva, hogy azokba a lapokba, amelyeknek hosszú évtizedeken át munkatársa voltam, cikkek, kritikák és egyebek megszámlálhatatlan sokaságát írtam. *Négy önálló kötetem van a Balatonról. Költeményeim, elbeszéléseim és regényeim közel negyven kötetben jelentek meg s ezek között van több földrajzi és történelmi munkám is. Rengeteget fordítottam németből, franciából, angolból. Kéziratban van még Miczkiewicz Pan Taddeusz époszának fordítása. Szülővárosomnak, Veszprémnek is szenteltem egy kötetet, amely tíz év előtt jelent meg és amelyben a városnak, illetve szülőtteinek az irodalom és művészet terén kifejtett munkásságáról számolok be.*

Most pedig a *Dunántúl kultúr munkásairól* készül egy *harminc íves* könyvem, amely remélem, Isten segítségével még ebben a hónapban megjelenik.

Körülbelül ezeket mondotta el Sziklay János a vele folytatott beszélgetésem során, és ahogy jegyezgettem a szavait, erre is, arra is, azt mondta, hogy „ez nem fontos, az nem fontos“. Ha neki nem is fontos, mégsem hagyom említetlenül, hogy amikor ötvenéves írói és újságírói jubileumát ünnepeltük, Veszprém városa utcát keresztelt el Sziklay János nevére. Talán nem érdektelen az sem, hogy a mindig szerény anyagi viszonyok között élő újságíró utcája éppen a veszprémi régi „Takarékpénztár utca” lett. És az a legérdekesebb, hogy újonnan elkeresztelt Sziklay János-utca a Rákóczi-térről indul, betorkollik a Jókai-utcába és belőle ágazik ki a Vas Gereben-utcája. Sziklay hatvanéves jubileumán Berzeviczy Albert elnökölt; ugyanekkor jelent meg „Magyar végzet“ című nagyszabású, mélyen szántó drámai költeménye és, hogy a melle sem maradt üresen, mert azt *Kormányzói Signum Laudis* és a *Pápai érdemkereszt* ékesíti.

Nagynevű kor- és kartársa

Szorosan hozzátartozik Sziklay János életéhez, hogy fiatal korában szenvedélyesen verselgetett így, amikor Toldy Ferenc meghalt, pályázatot hirdettek egy emlékbeszéd és egy óda megírására és mindkettőt ő nyerte el. Azidőtájt ott lakott Pozsonyban Thaly Kálmán is, aki erre bemutattatta magának az ifjú Sziklay Jánost és úgy megszerette, hogy attól fogva Ő volt költői mentora.

A nyolcvanas években a budapesti egyetemen nem kisebb irodalmi kiválóságok, mint Búdén József, Gyulai Pál, Heinrich Gusztáv, Beöthy Zsolt és Simonyi Zsigmond előadásait hallgatta és a magyar, német és történelem tárgyakból *tanári alapvizsgát* is tett.

A P. H.-nak és főként a P. N.-nak francia regényeket is fordított. Utóbbi lapnál egyszer megtörtént, hogy a Times-ből egy hosszabb cikket kellett hirtelen lefordítania s a fordítás igen jól sikerült. Erre egy háromkötetes *Trollope* regényt adtak át neki, hogy fordítsa le. S ha *Pulszky* Ferencnek, a lap vezércikkírójának meg is esett emiatt rajta a szíve, segített is Sziklaynak, de egyúttal arra sarkalta, hogy — pompásan megtanulta az angol nyelvet. Sziklay János akkori szűkebb kollégái közül is felsorol néhányat: íme: *Acsády Ignác, Kaas Ivor báró, Günther Antal, Harrach József, Beöthy Zsolt, Antalik Károly, Pozó Ágai Adolf.* A főváros rovatát *Márkus József*, a későbbi főpolgármester vezette.

— Ezidőtájt — folytatja Sziklay János visszaemlékezéseit — egy újabb pályázatot nyertem. A P. H. „tíz aranyat tűzött ki egy tárcára”, megnyertem. Sőt *Légrády* még külön két aranyat adott *Borostyánt* Nándor pedig, a lap főmunkatársa meghívott a

laphoz, oda is szerződtem és azóta szabad kezet kaptam, írhattam, amit akartam, névaláírással, ami abban az időben nagy szó volt.

A Puskás Tivadar-utcában 1902-ben súlyos csapás érte *Sziklay Jánost*. Előbb szép, nagy leánya, majd felesége halt meg. Négy évig bírta a szomorú egyedüllétet, mert örökös munkássága csak elterelte fájó gondolatait, 1906-ban újra megnősült és azóta nyugodtan, megelégedetten él, kelenföldi kis családi házában. S ha ki is jut neki a földi élet szűkmarkúságaiból, vesződéseiből, gyönyörű és lázasan lüktető múltjának emlékei megbékítik, kibékítik a jelen idők kegyetlenségeivel.

— Ha hazamegyek — mondja búcsúzóul —, még az is jól esik, ha az utcámba lépek. Tudniillik a *Puskás Tivadar-utcában* van a kis családi házam; erről pedig az az idő jut eszembe, amikor *Puskás Tivadart*, a nagy magyar zsenit is jól ismertem, sőt még a régi *Telefon Hírmondó* parlamenti tudósítója voltam.

Mert többek között, az is voltam.

Polgár Géza

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Alulírott Bacskay Attila hozzájárulok a jelen értéktári felvételi javaslatban feltüntetett képek nyilvános felhasználásához.